

BOERDERIJENSTICHTING NOORD-HOLLAND

VRIENDEN VAN DE STOLP

Boerderijen Beeldbank: www.boerderijenstichting.nl | Volg Vrienden van de Stolp ook op Facebook

NR. 103, DECEMBER 2020

STOLPEN IN DE STAD

BRAND MEESTER?

OOGSTFEEST
NIEUWE STIJL

FOTO: J.T. DE VRIES

INHOUD

4. OOGSTFEEST NIEUWE STIJL	16. STOLPEN IN DE STAD
9. SCHUIVENDE BUREAUPANELEN	22. BRAND MEESTER?
10. STOLPENVERLANGLIJST	27. STOLPEN IN TENTOONSTELLING 'WEIDS'
12. KIEK 52, 54 EN 55	28. DE DORPSBRAND OOSTWOUD 1710
15. BOEKBESPREKING	32. STOLPEN IN DE KUNST

VOLOP ACTIEF

Thuis werken, niet reizen, geen bijeenkomsten, digitaal vergaderen: met al deze maatregelen lijkt de wereld tot stilstand gekomen. Toch was de Boerderijenstichting Noord-Holland afgelopen jaar volop actief. Denk bijvoorbeeld aan het uitbrengen van de 'Vrienden van de Stolp', het organiseren van het digitale oogstfeest en het intensiveren van de contacten binnen de community. En niet te vergeten alle contacten met overheden, (potentiële) eigenaars en anderen om de toekomst van alle stolpen veilig te stellen.

Met elkaar zoomen, facebooken, twitteren en mailen we er lustig op los. Dat moet ook wel want er speelt heel wat. Zo maakten we recent afspraken met de Hogeschool InHolland over het opzetten van een adviestraject en een stappenplan voor een toekomstbestendige energiehuishouding van stolpboerderijen. Verder spreken we druk met de provincie en MOOI Noord-Holland over de Stolpenwaarderingskaart waaraan nu wordt gewerkt. Met name willen wij de categorisering van meer en minder waardevolle stolpen eruit halen. Alle stolpen zijn ons even lief. En ten slotte starten we een donateursactie, want met meer 'vrienden' kunnen we meer voor elkaar krijgen. De beste wensen voor alle stolpen, stolpeigenaren, stolpbewoners en stolpvrienden!

Peter van Zutphen, voorzitter

FOTO: INGRID DE ROOPE

OOGSTFEEST NIEUWE STIJL

VERBINDEN EN INSPIREREN IN TIJDEN VAN CORONA

Het was 3 oktober in het opmerkelijke jaar 2020. Het rode lampje stond aan, de gasten zaten op gepaste afstand, de techniek schoof nog wat aan de knoppen en de gastvrouwen van Wieringer Eilandmuseum Jan Lont konden eindelijk ook zelf hun tanden in een taartje zetten. Het derde Oogstfeest kon beginnen!

Een Oogstfeest in coronatijd

De Boerderijstichting stond voor een moeilijke keuze. Deze jaargang van het Oogstfeest afblazen vanwege corona of een oplossing zoeken om het al opgetuigde, interessante programma toch op een andere manier te presenteren. Het werd uiteindelijk een afwisselend hybride-evenement, zowel live gepresenteerd als digitaal uitgezonden. Met 24 mensen in de zaal en 90 mensen thuis achter het scherm. Zij werden in twee uur tijd getrakteerd op deels live toespraken en projectpresentaties, een bijzondere lezing over herbestemmen, de

eervolle uitreiking van het Erfgoedcompliment, bestuurslid Wilma Eelman in een korte film over stolpen en erfgoed op Texel, een oorstrelend intermezzo met viool en natuurlijk de showstopper: de traditionele Stolpenquiz.

Eigenaren zijn de rentmeesters van de stolpen

Stolpenambassadeur Irma Stroet nam ook dit jaar voortvarend de presentatie voor haar rekening en kondigde voorzitter Peter van Zutphen aan. 'Het Oogstfeest is een ritueel geworden, waarin we als vrienden van de stolp elkaar ontmoeten, de balans opmaken, vieren wat er te vieren valt en naar ik hoop geïnspireerd weer naar huis gaan,' aldus Van Zutphen. Opvallend was zijn boodschap over het belang van stolpeigenaren. 'Zonder maatschappelijk bewustzijn van cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische waarden en zonder gemotiveerde eigenaren, wordt het moeilijk om erfgoed te behouden en lopen we het risico in een verloederd Noord-Hollands landschap terecht te komen. Wij willen de stolpeigenaren steunen, zij zijn de rentmeesters van het gehele stolpenbestand.'

Waarderingskaart

In dit kader keek Van Zutphen verder kritisch naar de waarderingskaart, die momenteel in opdracht van de provincie wordt uitgewerkt door MOOI Noord-Holland, in samenhang met de beeldbank en stolpenkaart van de Boerderijstichting. 'Naast een pleidooi voor zorgvuldigheid bij de wijze van inventariseren, pleiten wij voor een waarderingskaart, waarbij alle stolpen dezelfde classificatie krijgen, namelijk die van 'Stolp'. Dus geen classificatie in twee, drie of vier categorieën. Immers alle stolpen met elkaar bepalen de identiteit van Noord-Holland. Daar staan we voor, dat sluit aan bij onze doelstelling en ook bij de visie van de Provincie Noord-Holland.'

Stolpenmeesters

Dat het ondersteunen van eigenaren bij verduurzaming van hun stolp een goede manier is om stolpen te behouden bleek uit de presentatie van Niels Sijpheer van InHolland. Het vorig jaar aangekondigde project 'Stolpenmeesters' heeft binnen een jaar vorm gekregen. Projectleider Sijpheer en docent architectuur Pieter van der Klei presenteerden de acht uitverkozen stolpen van Hippolytushoef tot Venhuizen en van Den Burg tot Zwaag. Verschillende soorten stolpen, met verschillende ontwerp- en verduurzamingsopgaven zijn inmiddels onder handen. De stolpen kregen een 3D-scan en de studenten analyseerden de uitvraag van de eigenaren. Daarna werd er een stappenplan opgesteld. Dit helpt de eigenaar meer zicht te krijgen op de mogelijkheden van verduurzaming. Als het

project is afgerond is er meer informatie beschikbaar en zal het worden gedeeld met de Vrienden van de Stolp, belofde Niels Sijpheer.

Ditte en Thijs

Keynotespreker Karianne Vandenbroucke, senior architect erfgoed bij Rijnboutt in Amsterdam en schrijfster van het boek 'Mag dit weg?', nam ons mee naar de boerderij van haar avontuurlijke en ondernemende familieleden Ditte en Thijs. Zij zijn al 15 jaar aan het verbouwen. Tijdens dit grote project kwamen ze allerlei situaties tegen die vragen opwierpen. In het proces van herbestemming is elke boerderij anders, maar de basisvragen zijn dezelfde: Kan dit gebouw behouden blijven? Waarom past deze functie hier goed? En hoe ontwerp je een nieuwe functie in een karakteristiek gebouw? Welke onderdelen mogen weg? Wat begon als het aanreiken van ontbrekende kennis, mondde uit in Karianne's persoonlijke zoektocht om haar wetenschappelijke kennis en jarenlange ervaring in traditionele restauratieprocessen aan te laten sluiten op de praktijk. De praktijk van Ditte en Thijs en van tientallen stolpeigenaren met verbouwplannen. Door het refereren aan echte gebruikers en door aansprekende voorbeelden van herbestemde gebouwen te laten zien, was het makkelijk om de zienswijze van Vandenbroucke te volgen.

Beslisboom

'Herbestemming = een ontwerpvisie + een restauratievisie', volgens Vandenbroucke. En bij restaureren is er sprake van verschillende soorten schade. Technische schade, zoals een dak dat lekt. Mechanische schade, gemaakt door mensenhanden om pragmatische redenen, zoals het vergroten van een toegang. En esthetische schade, zoals het vervangen van originele kozijnen om dubbel glas mogelijk te maken. Vandenbroucke wil graag dat opdrachtgevers zichzelf een aantal zaken afvragen voordat ze aan het proces beginnen. Wat is de erfgoedwaarde? Is het nodig? Heb ik er geld voor over? Verwijder ik iets waar een verhaal aan vastzit? Daarom heeft ze in haar boek *Mag dit weg* naast veel voorbeelden van herbestemming

ERFGOED-COMPLIMENT

De jarenlange inzet van Peter van Zutphen om het agrarisch erfgoed op de kaart te zetten, wordt op nationaal niveau gezien en gewaardeerd. Hij werd verrast met het Erfgoedcompliment van het Nationaal Restauratiefonds. 'Gedreven en verbindende mensen zoals Peter van Zutphen zijn erg belangrijk voor het springlevend maken en houden van monumenten. Zijn inzet voor de stolpen die het Noord-Hollands landschap zo kenmerken, is inspirerend en van belang voor het behoud van deze bijzondere panden', klonk het lovend vanaf het scherm door NRF-directeur Kees-Jan Dosker. Naast een plaquette die Dosker alleen virtueel kon tonen, kwam er ook nog een live-verrassing; een prachtige muzikale ode gespeeld door de jonge, getalenteerde violiste Sarah Lynn Huizing. Dit feestelijke stuk - de tiende fantasie van Georg Philipp Telemann in D-groot - was een waar cadeau voor de zaal en voor de digitale kijkers.

ook een handige beslisboom opgenomen. Naast veel complimenten voor haar lezing van deelnemers thuis en in de zaal, was er ook de vraag voor wie dit boek nu bedoeld is. 'Voor architecten, voor studenten, voor opdrachtgevers en voor restaurateurs,' was het antwoord. 'Maar ik wil vooral dat iedereen met elkaar in dialoog gaat, vóórdat een project wordt aangepakt', besloot Vandenbroucke. En daar was iedereen het roerend mee eens.

De Grote Vrienden van de Stolp Quiz

Wat is een penant of stiep? Welke gemeente herbergt de meeste stolpen en in welke kleuren komen traditionele plavuizen voor? Liefhebbers spitsten hun oren en scherpten hun potlood. Maar voordat ze konden beginnen aan de quiz

aller quizen, stapte Wilma Eelman nog in een Engelse taxi om ons te vertellen over het stolpenerfgoed op Texel. Omdat de NRF tien jaar bestaat, maken ze tien filmpjes over belangrijk erfgoed met kenners. De moeite waard! Kijk zelf maar op www.youtube.com/watch?v=RvAV7haahsl.

Het oogstfeest eindigde met een immer energieke Willem Messchaert, die samen met Renee Stroomer weer 19 prikkelende vragen had bedacht om de kennis van de Vrienden te testen. Bijvoorbeeld: 'Uit welk jaar dateert het eikenhouten vierkant van de oudst bekende stolp in West-Friesland?' of 'Waar bevindt zich in voorkomende gevallen een piron?' De twintigste vraag was een open vraag: 'Wat vind jij de mooiste naam voor een stolp naast de veelvoorkomende namen als Mariahoeve, Welgelegen of Nooitgedacht?' Inzendingen met verhalen zijn in het volgende nummer terug te vinden. En zo eindigde ook deze derde editie van het Stolpenoogstfeest met een vrolijke, maar ook leerzame noot. En uit de positieve reacties via de chat en uit de zaal, bleek dat het wel goed gekomen was met het ontmoeten, vieren en inspireren. Ook digitaal.

Angeli Poulssen

STOLPENMEESTERS: DE ONTWERP-OPGAVE BIJ VERDUURZAMEN

De Boerderijenstichting Noord-Holland, de Vrienden van de Stolp en Hogeschool InHolland zijn sinds het begin van dit jaar een samenwerking aangegaan. Het doel van deze samenwerking is om het onderwijs door middel van praktische projecten meer te betrekken bij de energietransitie en bij te dragen aan het behoud en de verduurzaming van stolpboerderijen. Dit doen we door middel van

- lesmateriaal en colleges ontwikkelen en verzorgen voor studenten van InHolland
- een ontwerp (bouwkundig en warmte-technisch) te maken voor (stapsgewijze) verduurzaming en bouwkundige aanpassingen.

Acht stolpeigenaren zijn op dit moment aan de slag met multidisciplinaire studententeams (werktuigbouwkunde en bouwkunde). Zij hebben als opdracht een bouwkundige maatregel/verbouwing te detailleren en een concept (bouwkundige en installatietechnische maatregelen) neer te leggen waarmee de stolp energieneutraal wordt. Denk hierbij aan een dak isoleren, het vervangen van gevelementen zoals ramen, het plaatsen van zonnepanelen of het vervangen van installaties.

De studenten worden naast hun eigen docenten ook begeleid door verschillende professionals en experts van de Boerderijenstichting Noord-Holland. In maart 2021 start een volgend project met alleen studenten werktuigbouwkunde, meer gericht op het proces van energietisch verduurzamen alleen.

Energiezuinige woning van Koning doet je verwonderen!

Jazeker, juist een stolpmodel! Vanwege zijn piramidale vorm wordt deze minder door weer en winddruk beïnvloed, volgens Maarten Koning. Hij is hier als stolpenontwerper al 30 jaar mee bezig, geïnspireerd door het kassenbedrijf van zijn vader waar daglicht, stoken, vochthuishouding en ventileren samen gingen om een gezond, stevig gewas te kweken in de kassen.

Bij een woningontwerp houdt hij hier ook rekening mee, het eerste wat hij zoekt is: waar is het zuiden, de zon en meteen ook de windrichting en wat zijn de uitzichtpunten? Samen met uw wensen wordt de woning ontworpen, meteen rekening houdend met de elementen van de natuur en het energie verhaal. Dat energieverhaal begint al in de grond met het heiwerk op warmte/koeling palen en dus niet later pas als de installateurs eraan te pas komen. Meteen in de ontwerpfase wordt al grotendeels bepaald hoe te gaan verwarmen, koelen, zonlicht toetreding, isoleren, en net zo belangrijk: energiezuinig ventileren.

Ventileren: ja, en niet alleen ouderwets met een badkamer ventilatortje. Zeker in deze coronatijd is ventileren, oftewel de door ons uitgeblazen co2 vervangen voor zuurstofrijke buitenlucht, essentieel. Deze ventilatie in combinatie met lekker de ramen open zetten als het overdag mooi weer is. We hebben de hedendaagse moderne zelfdenkende ventilatie wisselblokken die co2 en vocht gestuurd zijn. Pracht dingen zijn het, ten dienste van u, om voor de koude en natte dagen een gezond binnenklimaat te creëren met nagenoeg geen verlies aan warmte energie.

Een energiezuinige (stolp)boerderij begint dus al bij het ontwerp, en door de jaren heen vanaf 1990 hebben we deze met de beschikbare materialen altijd als voorloper energiezuinig weten te bouwen. En het leuke is dat toen de warmtepomp na 1960 eindelijk voor de woningen op de markt kwam, de al reeds energiezuinige stolp nog zuiniger is geworden. Echter met de cv op gas ziet u dat samen met de WTW en de laatste jaren soms ook met zonnepanelen erbij, er al met zeer lage energierekeningen wordt geleefd in onze stolpen, wat valt er dan nog te bezuinigen hè?

Een staatje van een aantal nieuwe en bestaande stolpen geeft het verbruik mooi weer. Vergelijk het eens met uw woning. Dan nog even het fenomeen aardwarmte- en luchtwarmtepompen. De aardwarmte is veel zuiniger, geluidloos, onderhoud loos en heeft een lange levensduur. Wat tevens een mooie bijkomstigheid is, en waar niemand aan denkt, is dat uw woning echt geaard wordt door de geleiding van het water in de verwarming slangen die diep in de aarde gedrukt worden en die weer contact geleiden met de slangen die in je woningvloer liggen. Energetisch dus zeer gezond en het voelt heel comfortabel.

Wind-gebied	Dorp	Gas + Electra	Gas + wtw / aardwarmte	Zonne-panelen	Bouw-jaar	Inhoud	Aantal inwoners
1	Nibbixwoud	€ 174,-	Luchtwarmte + wtw		2016	172 m² / 820 m³	2 + 3
2	Woudsend	€ 100,-	Gas + wtw	Ja	1820/2014	429 m² / 800 m³	2
1	Venhuizen	€ 142,-	Gas + wtw	Ja	2013	225 m² / 1344 m³	2
1	Bakkum	€ 150,-	Gas + wtw	Ja	2013	367 m² / 1280 m³	2 + 2
1	Callantsoog	€ 180,-	Aardwarmte		2012	274 m² / 1700 m³	2 + 2
2	Bodegraven	€ 282,-	Gas + wtw		2011	206 m² / 960 m³	2 + 3
1	Hauwert	€ 240,-	Gas + wtw		2007	215 m² / 1285 m³	2 + 3
1	Heerhugowaard	€ 290,-	Gas		1932/2003	346 m² / 840 m³	2
1	Waarland	€ 125,-	Gas + wtw	Ja	2003	166 m² / 790 m³	2 + 3
1	Nibbixwoud	€ 290,-	Gas		1995	174 m² / 820 m³	2 + 4

SCHUIVENDE BUREAUPANELEN

Belangrijke personele wisselingen zijn de afgelopen maanden afgerond binnen de organisatie van de Boerderijenchting. U las in het septembernummer al over het aantreden van de nieuwe secretaris (Jaap-Jan Fit) en de nieuwe rol van Henk de Visser als adviseur.

Veranderingen op het bestuurlijk vlak hebben ook gevolgen gekregen voor het herhuisvesten van het secretariaat met onder andere het nieuwe postadres Noordervaart 73 te (1841 GB) Stompctoren. Onze deskundige en trouwe medewerkster Anna Groentjes besloot na rijp beraad en in goed overleg ongeveer tegelijkertijd in te gaan op een aanbod van de provinciale erfgoedorganisatie MOOI Noord-Holland. MOOI deed haar een passend en uitdagend voorstel voor een baan die mede rechtstreeks te maken heeft met de ontwikkeling van de stolpenwaarderingskaart.

MOOI krijgt met ‘onze’ Anna een ervaringsdeskundige op het terrein van stolpboerderijen, objecten die Anna bovendien nauw aan het hart liggen. De Boerderijenchting ziet haar node vertrekken in de wetenschap dat haar kennis in de nabije toekomst aan het behoud van stolpen zal worden besteed. Men zou hier kunnen spreken van een unieke win-winsituatie. De Boerderijenchting Noord-Holland is Anna veel dank verschuldigd en wenst haar alle succes in haar nieuwe baan.

Nieuw aan de stolpknoppen

Het bestuur van BSNH was er vervolgens als de spreekwoordelijke kippen bij om de al jaren bij de stolpencommunity (ook bekend als ‘de Vierkantdelers’) actief zijnde Angeli Poulssen te polsen om de hierboven geschetste vacature - voorlopig - in te vullen. Bestuur en Angeli kwamen er snel uit en de overdracht van de secretariaatswerkzaamheden kon dan ook soepel plaatsvinden. Anna is nu dus Angeli geworden en zij is bereikbaar via het vertrouwde e-mailadres info@boerderijenchting.nl en dito telefoonnummer 072 581 68 88. Het bestuur prijst zich gelukkig dat het er zo snel in is geslaagd om de werkzaamheden op het secretariaat zonder noemenswaardige hobbel te kunnen continueren. Met Jaap-Jan Fit vormt Angeli nu het nieuwe duo dat het apparaat van de Boerderijenchting voortvarend voortzet en verder ontwikkelt. Het bestuur is ervan overtuigd dat de nieuwe personele bezetting garant staat voor een mooie en robuuste stolpentoekomst. Hoewel al bij velen bekend, wensen we ook Angeli alle succes bij het mooie boerderijenwerk.

WM

Angeli Poulssen in actie voor de Boerderijenchting in het Wieringer Eilandmuseum Jan Lont.

DIT ZIJN DE WINNAARS VAN DE ARIE KEPPLER PRIJS 2020

ALKMAAR - Op donderdag 26 november heeft gedeputeerde Cees Loggen van provincie Noord-Holland tijdens een feestelijke uitzending de Arie Keppler Prijzen uitgereikt. Er werd uitgezonden vanuit de Sint Laurentiuskerk in Weesp.

Vijf projecten vielen in de prijzen; vier juryprijzen en één publieksprijs werden uitgereikt. De Arie Keppler Prijs is een initiatief van stichting MOOI Noord-Holland, gericht op initiatieven die een waardevolle en inspirerende bijdrage leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. De oogst van deze 11e editie was overweldigend met maar liefst 122 stuk voor stuk inspirerende inzendingen.

Winnaar - Sociaal cement

SET - Amsterdam
Opdrachtgever: De Alliantie
Ontwerper: SVP architectuur en stedenbouw

Winnaar - Agrarisch erfgoed

Hooihuisboerderij - Landsmeer
Opdrachtgevers: Jacqueline Sinke, Bart Sjollesma
Ontwerper: Bastiaan Jongerius Architecten

Winnaar - Buurtreparatie

Jeruzalem - Amsterdam
Opdrachtgever: Woningstichting Rochdale
Ontwerpers: Studioninedots, Heren 5,
Hooyschuur architecten, Karres en Brands

Winnaar - Alledaags wordt subliem

Portiersloge Westergasfabriekterrein - Amsterdam
Opdrachtgever: gemeente Amsterdam
Ontwerper: BureauVanEig

Winnaar - Publieksprijs

Sint Laurentiuskerk - Weesp
Opdrachtgever: Cees van Vliet
Ontwerpers: Stork en Albrecht architecten en
bouwadviseurs, BuroNord Amsterdam

Selectiecriteria

Dit jaar is de selectie van de nominaties en winnaars gebaseerd op drie leidmotieven: allereerst is er de sociale kracht. Wat geeft een gebouw of plan terug aan de omgeving, wat doet een ontwerp met de openbare ruimte, op welke manier zijn de bewoners en gebruikers bediend? Op de tweede plaats wordt gekeken naar de reparatiekracht. Hoe wordt omgegaan met de cultuurhistorische context, het stedenbouwkundige weefsel en de logica van het landschap? Ten slotte is er de ruimtelijke kwaliteit waarbij de meer klassieke criteria van een architectuurprijs naar voren komen, zoals een sterk ontwerp, spectaculaire ruimtelijkheid, verfijnd materiaalgebruik en inventieve plattegronden.

Juryrapport

De winnaars veroorzaken een rimpeling. Ze wijzen de weg naar toekomstige oplossingen van hedendaagse problemen. Meerdere relevante thema's worden door hen geadresseerd: bijvoorbeeld een goede stads- of dorpsreparatie met sociale kracht, gevat in een fantastisch ontwerp. Om de Arie Keppler Prijs te winnen, is een mooi ontwerp dus niet voldoende. Lees alles over de bespiegelingen van de jury in het juryrapport.

Ga voor meer informatie over de winnaars of voor de andere inzendingen naar www.arikepplerprijs.nl. ■

VERLANGLIJST VOOR DE KERSTMAN

December is de maand van de verlanglijstjes. Al eeuwen. Als kind deed ik daar ijverig aan mee. En echt waar, soms werd een innig gekoesterde wens beloond, al dan niet na jaren. Zo verscheen 40 jaar na mijn allereerst gestelde vraag aan de Sint voor een hond pas de eerste chowchow in ons huishouden. We zagen destijds geen verband meer met Sinterklaas of met de

Kerstman. Integendeel, we wisten donders goed dat dit het resultaat was van zelfwerkzaamheid. In dit verband ga ik er in deze speciale maand vanuit dat we met elkaar in staat zullen zijn ook het volgende 'bescheiden' wensenlijstje te verwezenlijken. Komt-ie.

Beste Kerstman,

Wat zal ik blij zijn met:

- *Een recente foto van uw stolpboerderij als aanvulling van onze gewaardeerde Beeldbank. Gewoon mailen naar het e-mailadres van de Boerderijstichting met het adres van uw stolp.*
- *Geef zo veel als mogelijk uw e-mailadres op, zodat het voor de Boerderijstichting makkelijker wordt om acties te organiseren.*
- *Een mooie en zekere toekomst voor alle stolpen in Noord-Holland, ongeacht type, model of status.*
- *Het sparen en ontzien van stolpboerderijen bij infrastructurele werken in de openbare ruimte door provincie en gemeenten bij de aanleg van wegen, bedrijventerreinen en woonwijken. Bijvoorbeeld door ze niet op voorhand te slopen, maar in de plannen te integreren.*
- *Een intentieverklaring van alle gemeenten in Noord-Holland om (snelle) herbestemming van stolpen te willen faciliteren.*
- *O ja, en heel graag minstens 1.000 nieuwe vrienden en vriendinnen erbij om het draagvlak van de Boerderijstichting te vergroten.*
- *Vrienden en 'stille vennoten' die de Boerderijstichting financieel willen steunen via een belastingvrije schenking of een legaat. De Boerderijstichting heeft een ANBI-status en onze penningmeester verstrekt desgevraagd meer informatie. Zie penningmeester@boerderijstichting.nl.*
- *Geslaagde nieuwe functies in stolpboerderijen stimuleren en belonen door deze regelmatig in de prijzen te laten vallen, zoals de hooihuisboerderij te Landsmeer die recent in de categorie agrarisch erfgoed de Arie Keppler Prijs kreeg toegekend. Een plaatje en een vette stimulans voor behoud door hergebruik.*
- *Boeken over agrarisch erfgoed en stolpboerderijen voor de bibliotheek van de Boerderijstichting.*
- *Vrienden en vriendinnen die zich met hun specialisme, ervaring of deskundigheid willen inzetten voor onze Boerderijstichting.*
- *Een schadevrije stolp-jaarwisseling en dat illegaal vuurwerk geen rieten daken in vuur en vlam zet.*

Reacties op deze verlanglijst naar info@boerderijstichting.nl.

WE ■

12

KIEK 52

REACTIE 2

Hans Bruin reageert nog eens op 19 oktober. Hij bevestigt de reeds geuite bevindingen opgenomen in de nieuwsbrief van juni 2020, maar heeft nog een enkele toevoeging. ‘Ik herkende meteen de stolp aan de Westfriesedijk 90-92 in Kolhorn. Momenteel staat-ie te koop, dus misschien een kans voor ??? De afgeschuinde hoek was ten tijde van de smederij nodig om wagens en landbouwwerktuigen de draai naar en van het erf te kunnen laten maken zonder schade aan te richten. Later is de stolp bewoond door D. Colle, de oude eigenaar van het restaurant De Roode Leeuw ter plaatse. Daarna volgde een sieraden-atelier. Nu heeft de stolp een dubbele woonbestemming.’

KIEK 54

REACTIE

Het eerste telefoontje komt, net als de vorige keer, van Theo Witteman (Schermerhorn) die meldt dat hij deze keer echt geen enkel idee heeft welke stolp dit is. Een op een later tijdstip ingesproken bericht van een manspersoon uit De Rijp, waarvan de naam helaas onmogelijk is te verstaan, meldt in een totaal onsamenhangend relaas dat het hier zou gaan om een stolpboerderij waaraan ene Opa Groen zou hebben meegebouwd. Elke bewijsvoering of verdere plaatsaanduiding gaat verloren in een verhaal waaraan door mij, noch het geduldig antwoordapparaat, een touw is vast te knopen. Ook deze man weet het dus niet. Een andere onbekende uit Middenbeemster oppert Katwoude, maar hiervoor is helaas (ook voor de lezer) geen als overtuigend overlegd bewijs. Ten vierde komt er bericht van de historische vereniging Oud-Quadyck die in eerste instantie denkt dat het mogelijk zou kunnen gaan om de bouw van de staart aan de boerderij van

Buurs of die van de stolp van de familie Nierop die ooit naar achteren (ten opzichte van de dorpsweg) is verplaatst. Dit alles te Kwadijk bij Purmerend. Men vraagt om aparte toezending van de foto en belooft op de kwestie terug te komen. Dit gebeurt prompt enkele weken later en de toon van het bericht is meteen hoopgevend. Margreet Lenstra meldt namens bovengenoemde historische vereniging dat het tafereel van de in aanbouw zijnde stolpboerderij zich inderdaad te Katwoude afspeelt. En Lenstra corrigeert onmiddellijk dat de stolp feitelijk wordt herbouwd na een noodzakelijke verplaatsing (zoals al eerder is gesuggereerd). Enkele meters naar achteren in verband met het verbreden van de dorpsstraat ter plaatse van de kavel op het huidige adres Katwoude 35. Deze vernieuwbouw-/verplaatsactie rond 1919 (?) was kennelijk de moeite nog meer dan waard. Dit betekent ook dat de stolpboerderij op Kiek 55 nog in verbouwde staat te Katwoude is te vinden. Een bijzonder gelukkige constatering en via een coronaveilige fietstocht gemakkelijk te controleren. De stolpboerderij was in 1904 eigendom van Klaas Nierop en later van diens zoon Jacob. Het is hierom onduidelijk wie van de twee opdracht voor de verplaatsing heeft gegeven. Al met al een mooi resultaat met grote dank aan mevrouw Lenstra en de historische vereniging Oud-Quadyck.

KIEK 55

Afbeeldingen voor deze rubriek komen op allerlei manieren tot ons. Zo ook deze. Een persoon maakte via de telefoon gewag van een overcomplete foto met een onbekende stolp. Iets voor de rubriek? Op een donkere novemberavond bleek de persoon in kwestie al met een goed ingepakte foto in de geopende voordeur klaar te staan. Na ontvangst moest ik toch nog even in de hal kijken naar de deze afgelopen middag door hem uitgevoerde ophangklus van schilderijen in nota bene het trapgat. De kunstwerken hingen daar tot het plafond van de

eerste etage, wat mij de opmerking over een halsbrekende manoeuvre deed maken. Met een geleende, lange ladder van de burens was het echter een peulenschil geweest. Maar er moest er nog eentje en wel helemaal bovenaan. Ik wenste hem succes. Het mooie resultaat ligt nu voor mij en zoals dat onvermijdelijk gaat, maar niet tegelijkertijd, nu in dit nummer ook voor u.

Kloeke stolp

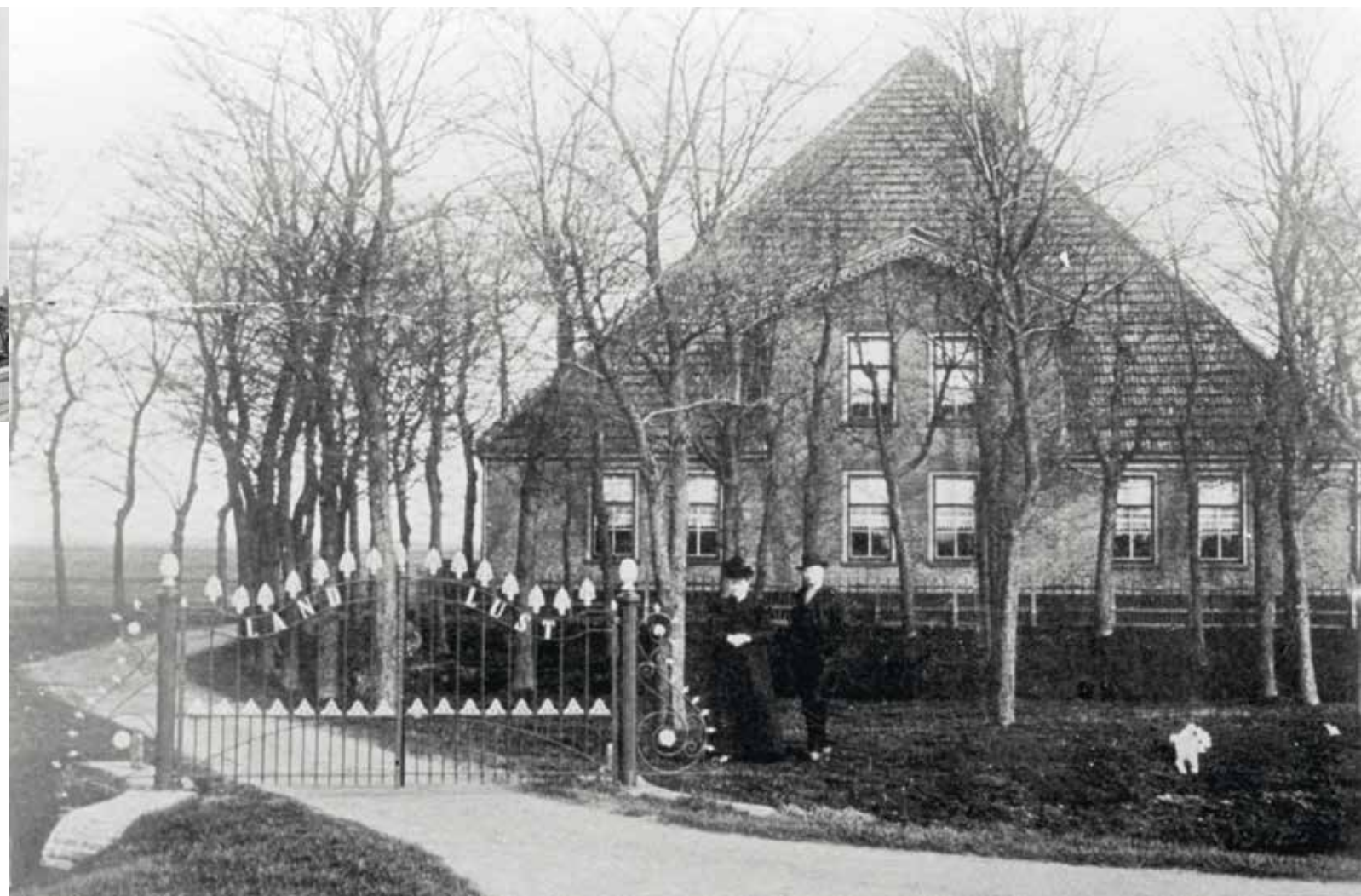
Op de bewuste foto een kloeke stolpboerderij die is uitgevoerd met een forse bakstenen voorgevel en dito topgevel waaraan enig bescheiden, maar uiterst fraai lofwerk. Het piramidale dak is louter met pannen gedekt en uit het rechter dakvlak steekt een vierkante schoorsteen. De uitgesproken stijl van een stolp uit de bouwperiode 1880-1920 met in de voorgevel buitengewoon ritmisch geplaatste raamkozijnen die in de topgevel gelezen kunnen worden als 2 x 2 boven elkaar en in de voorgevel over het maaiveld gezien als 3 x 2 in een lijn naast elkaar. Samen dus acht identieke raamkozijnen die als T-raam zijn uitgevoerd met een proper, kraakwit rolgordijn achter elk raam. Ook het erf van de stolp is vierkant van opzet en heeft aan de voorkant een dubbele indeling met een houten hek dichtbij de voorgevel waarachter een rij leilinden staat opgesteld. Daarvoor een typisch schapenerf met alleen gras

tot aan de wegsloot. Bomen rondom, ook langs de weg aan de linkerkant die naar de achterzijde van de stolpboerderij voert, waar zich de darsdeur moet bevinden. Opmerkelijk is dat de weg voor het toegangshek zich splitst naar twee richtingen. Over dat hek gesproken, wat een pracht aan gietijzeren sier met stevige kolommen aan weerszijden met van punten voorziene krullen om het buitenom lopen te voorkomen. Hek dicht moest wel echt dicht en veilig zijn.

Hondje

Naast het gesloten toegangshek een vrouw en een man in donkere kleding en allebei met hoed. Het knappe goed aan voor deze staatsiefoto. Het enige frivole is de witte vlek aan de rechterkant, een vlek die het meest doet denken aan een speels, wit hondje, dat in elk geval niet naar de fotograaf luistert en z'n eigen weg gaat. En ja, dat Landlust in grote letters heb ik gelezen, maar dat neemt niet weg dat de locatie van deze stolp onbekend is. Er zijn meer stolpen die Nooitgedacht heten of Welgelegen, ongeveer minstens zo veel als er hondjes Fikkie heten. Dus nu de vraag. Waar staat of stond deze kloeke stolpboerderij. Reacties als de wiedeweerga en als steeds naar het secretariaat.

WM

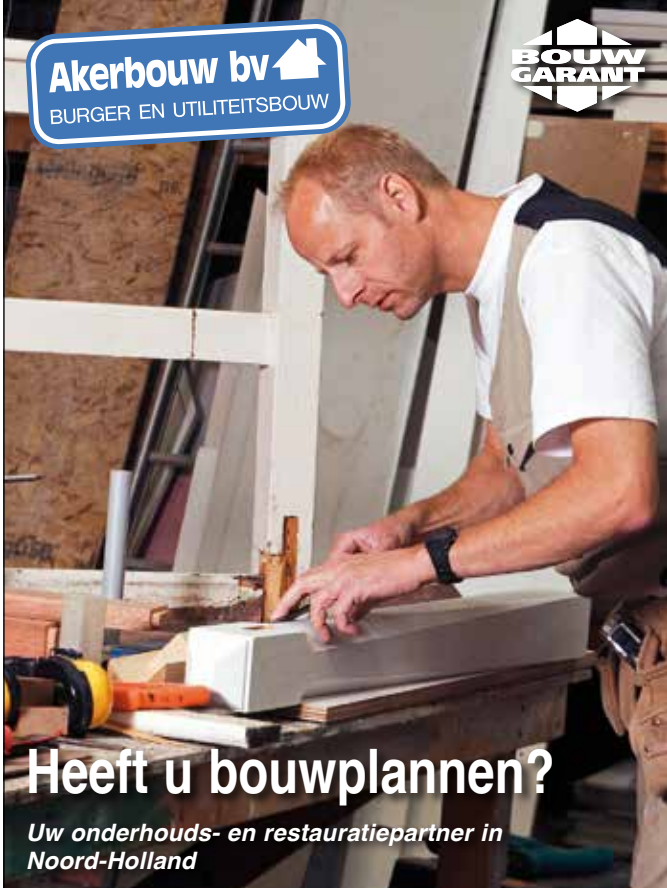

SCHILDERSBEDRIJF Jos Bes

TUITJENHORN
TEL : 06-53694232 / 0226-393615
WWW.SCHILDERSBEDRIJF-JOSBES.NL

Heeft u bouwplannen?

Uw onderhouds- en restauratiepartner in Noord-Holland

Akerbouw B.V. Geesterweg 6, 1911 NB Uitgeest
T: 0251-315817 info@akerbouw.nl www.akerbouw.nl

2020 WAS ANDERS...

ONS TEAM WENST U DIERBARE KERSTDAGEN EN ALLE GOEDS VOOR 2021

Kwantes Makelaardij, Middenweg 9 te 1619 BL Andijk
www.kwantesmakelaardij.nl | 0228-59 22 44

sd — a
sander douma architecten

Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
072 - 503 98 47
post@sd-a.nl
www.sd-a.nl

BOEKBESPREKING

POLDERKOORTS. HOE DE ZUIDERZEE VERDWEEN

Al in de 18e eeuw vroegen mensen zich af of het mogelijk was om de Zuiderzee te veranderen in land. Dat was in die tijd technisch gezien niet mogelijk. Pas na de industriële revolutie waren er machines waarmee dat zou kunnen. De zware stormen van 1834 en 1836 maakten duidelijk dat de 'Waterwolf' getemd moest worden.

Voordat het plan van Cornelis Lely ten uitvoer werd gebracht waren er al diverse plannen van anderen ter tafel gekomen. Die allemaal werden verworpen. Het oorspronkelijke plan van Lely uit 1888 heeft vele aanpassingen ondergaan, voordat er in 1927 - 39 jaar later - met de inpoldering van de Wieringermeer en de aanleg van de Afsluitdijk werd begonnen. Lang niet iedereen was er van overtuigd dat de Zuiderzee moest verdwijnen. Er was uiteindelijk een ramp voor nodig om de tegenstanders de mond te snoeren. In januari 1916 zette een hevige storm grote delen van het noorden onder water. Plotseling wilde iedereen die Afsluitdijk.

Althans, bijna iedereen. Eibert den Herder, een eigenzinnige ondernemer uit Harderwijk, waarschuwde keer op keer voor de gevolgen die de aanleg van de dijk op de Zuiderzee zou hebben. En hij vroeg zich af hoe profijtelijk die polders zouden

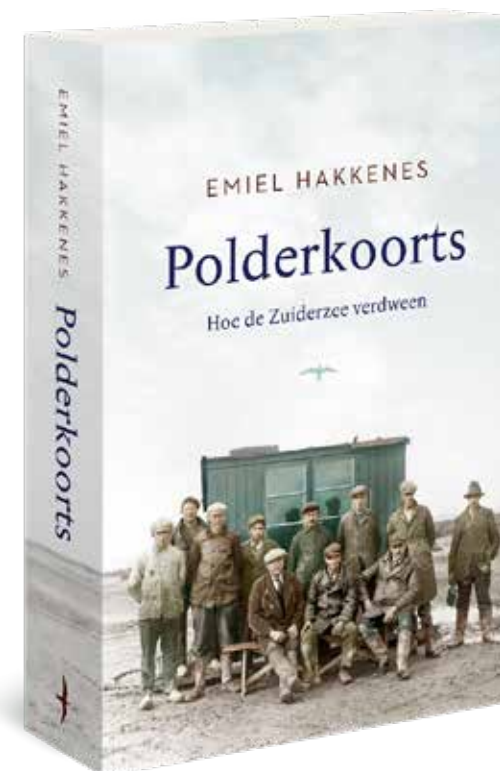
worden, meters onder de zeespiegel? Het bedwingen van de zee vond hij getuigen van hoogmoed. Daar kon geen zegen op rusten.' De voorstanders zeiden: 'Nee, wij zetten het werk aan Gods schepping voort, wij scheppen uit water nieuwe aarde.' Eibert den Hertog verzette zich tot zijn laatste snik tegen het inpolderen van de Zuiderzee. Hij maakte brochures en schreef talloze brieven aan de regering, instanties en aan de koningin om zijn gelijk te halen. Allemaal vergeefs.

Was Den Hertog alleen een dwarsligger, of had hij op een aantal punten gelijk? Hij was zeker niet alleen een dwarse man, die als eigenaar van een vismeelfabriek er belang bij had dat de Zuiderzee bleef bestaan. Hij stelde onder andere voor om een opening in de Afsluitdijk te laten met een brug er overheen. Dan zou het water en de vis naar binnen kunnen stromen. Daar werd hij keihard om uitgelachen. En kijk, na zovele jaren blijkt Eibert den Hertog over een vooruitziende blik te hebben beschikt. Want op dit moment wordt er een opening in de dijk voor trekvisen (een vismigratierivier) gerealiseerd. Vanaf 2023 kunnen vissen via een kilometerslange rivier ongehinderd van de Waddenzee naar het IJsselmeer zwemmen.

Waren de polders na realisering voor iedereen toegankelijk, zoals werd voorgespiegeld? Nee, zeker niet. Wie in de polder wilde wonen en werken werd streng geselecteerd. Iedereen die kans wilde maken om een boerderij te bestieren, diende getrouwd te zijn, moest solliciteren en aantonen dat hij/zij over voldoende boerenvakmanschap beschikte, genoeg geld bezat en een proper mens was. Er kwam iemand kijken of de vrouw des huizes de was netjes kon opvouwen. Was dat onvoldoende, dan werd de aanvraag afgewezen. Men moest een Adam en Eva van voor de zondeval zijn om kans te maken op een leven in het nieuwe paradijs. Alles moest nieuw. Een nieuwe maatschappij, nieuwe typen boerderijen, bevolkt door de nieuwe mens. Dat was het streven. Deze en vele andere interessante feiten worden door Emiel Hakkenes beschreven in *Polderkoorts. Hoe de Zuiderzee verdween*. Een aanrader!

JS

Uitgever: Thomas Rap, ISBN: 9789400407046
Paperback.
Ook als e-boek verkrijgbaar.

STOLPEN IN DE STAD

Een agrarisch bedrijf midden in de stad lijkt heel ongebruikelijk. We zijn gewend aan piramidevormige daken in uitgestrekte Noord-Hollandse polders of stolpboerderijen langs kronkelende dorpslinten. Maar ook in de stad komen stolpboerderijen voor. De geur van vee en mest hoorde zelfs nog niet zo lang geleden bij de geuren van de stad. Inmiddels zijn de boeren en hun vee uit het stadsleven verdwenen en hun bedrijven veranderd in boerderijen om in te wonen.

De boerderijen in de stad Enkhuizen zijn daar een mooi voorbeeld van. Suus Messchaert-Heering heeft historisch onderzoek gedaan naar de boerderijen in de stad Enkhuizen. In haar boek 'Onder één dak' geeft ze een gedetailleerde indruk van de agrarische geschiedenis van Enkhuizen. Haar boek heeft als basis gediend voor dit artikel.

De stadsuitbreiding

In 1356 kregen de dorpen Enchusen en Gommerskarspel stadsrechten en werden zij door graaf Willem V onder de naam Enkhuizen officieel samengevoegd tot stad. Door de aanleg van havens en het oprichten van verdedigingswerken met poorten kreeg Enkhuizen een stedelijk karakter. In de 16e eeuw kende Enkhuizen door een bloeiende haringvisserij en de handel met Azië door de VOC economische voorspoed, die zijn hoogtepunt bereikte rond 1620. Het gevolg was dat het aantal inwoners sterk toenam en er steeds meer huizen werden gebouwd. Dit waren redenen genoeg om de stad aan de west- en noordzijde grootschalig uit te breiden in de periode rond 1600. De omvang van de stad werd bijna verdrievoudigd.

Vanaf het midden van de 17e eeuw raakte Enkhuizen echter in een neerwaartse economische spiraal: oorlogen, het verzanden van de havenmond en de verschuiving van de handel naar Amsterdam waren hier debet aan. Het gevolg was dat veel mensen wegtrokken uit de stad en veel huizen werden afgebroken. De stadsuitbreiding bleek een maatje te groot en bovendien veel te ambitieus, grote delen aan de noordzijde van het stadsuitbreidingsgebied bleven onbebouwd en de stad kromp weer in naar de omvang van de oude stadskern. Wat overbleef in het uitbreidingsgebied waren weilanden en moestuinen. Enkhuizen kreeg een landelijk karakter.

< Koeienkop (beslist niet bedoeld om u te beschimpen).

Het ontstaan van boerderijen in de stad

Al vanaf de 17e eeuw bouwden de inwoners kleine zomerhuizen met daarbij mooie tuinen. Door de steeds verdere afname van het aantal inwoners verdween dit gebruik geleidelijk en deed het boerenbedrijf zijn intrede. Dit geldt met name voor de 18e en 19e eeuw, in die periode zijn talrijke stadsboerderijen gebouwd. De boerderijen concentreerden zich met name in de noordwesthoek van de stad. Dit gebied wordt vandaag de dag nog steeds de Boerenhoek genoemd en heeft zijn agrarische karakter nog redelijk behouden. De meeste boerderijen waren aan de gracht gelegen. Het vee graasde namelijk buiten de vestingwerken in de naastgelegen polder. De koeien werden daar met schuiten naartoe gebracht en ook het hooi werd over het water binnengehaald. Een echte vaarpolder dus. Dit fenomeen zien we overigens ook in andere steden, zoals Edam en Monnickendam: in de lege delen van de stad worden boerderijen gebouwd.

Niet alleen maar stolpboerderijen

In de 17e en 18e eeuw waren op het platteland van West-Friesland de meeste boerderijen stolpen. Dit gold niet voor Enkhuizen: daar werden de boerderijen aangepast aan de ruimte die beschikbaar was en ze bestonden daardoor vaak uit een koehuis/schuur met tuin/erf en woonhuis. Vanaf de tweede helft van de 19e eeuw, toen het de boerenbedrijven

< *Historische foto Drie Zalmen 13. De boerderij wordt voor het eerst genoemd in een inventaris uit 1850. In 1988 vervalt de functie van mens en dier onder één dak en wordt het een woonhuis. [Foto: Vereniging Oud Enkhuizen]*

< *Historische foto Handvastwater 10, gefotografeerd door S.J. Bouma in 1956. De eerste vermelding van een boerderij op deze locatie is in 1734 wanneer wordt gesproken over een koeschuur en tuin/boomgaard. In 1885 wordt het perceel gekocht door twee timmerlieden die er een boerderij bouwen. De boerderij is aangewezen als rijksmonument. [Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed]*

< *Historische foto Heiligeweg 21, gefotografeerd door S.J. Bouma in 1956. De Heiligeweg is een locatie in de stad Enkhuizen waar van oudsher boerenhuizen voorkomen. De oudste vermelding dateert uit 1602. De eerste vermelding van een boerderij aan de Heiligeweg 21 is van 1730. Bij een brand in 1874 gaat het boerenbedrijf verloren en wordt de stolpboerderij gebouwd zoals we die nu kennen. In 1994 worden er twee woningen in de stolpboerderij gerealiseerd. De stolpboerderij is aangewezen als gemeentelijk monument. [Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed]*

< *Molenweg 69 anno 1910. De eerste vermelding dateert uit 1830. In 1920 zijn de houten wanden aan de zij- en achterzijde van de boerderij vervangen door wanden van baksteen. [S. Messchaert-Heering, Onder één dak, p. 89]*

DE OVERGEBLEVEN ACHT

Drie Zalmen 13,
Handvastwater 10,
Heiligeweg 20 en 21,
Molenweg 69,

Noorderweg 15,
Oude Gracht 47,
Spaans Leger 24
en Venuslaan 12

goed ging door de aantrekkende kaasmarkt, zien we de eerste stolpboerderijen verschijnen in Enkhuizen. Veelal stolpboerderijen met de darsdeuren aan de voor- of zijkant om gemakkelijk het hooi vanuit de schuit in de voorgelegen gracht naar binnen te brengen. Tegenwoordig staan er nog acht stolpboerderijen in de stad, alle gelegen in de Boerenhoek. Vijf van de acht zijn aangewezen als monument en genieten daardoor een beschermde status.

Het verdwijnen van boerderijen uit de stad

Van 1973 tot 1979 vond de grote ruilverkaveling van de polder Het Grootslag plaats. De polder werd gemoderniseerd en veranderde van vaarpolder in een rijpolder. Veel boeren in Enkhuizen kozen ervoor om een nieuw bedrijf te beginnen in

- > *Noorderweg 15, gefotografeerd door S.J. Bouma in 1956. De eerste vermelding van een koestal aan de Noorderweg 15 is in 1772. In 1878 wordt de boerderij gebouwd zoals we die nu kennen aan de Noorderweg. De stolpboerderij is aangewezen als rijksmonument en tegenwoordig in gebruik als woongemeenschap van de Stichting Woondienst Enkhuizen. [Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed]*
- > *Oude Gracht 47 omstreeks 1972. Het perceel wordt voor het eerst genoemd in 1830. Het oude huis wordt rond 1879 afgebroken en vervangen door een woning met kapberg. Deze wordt uiteindelijk gerestaureerd en verbouwd tot de stadsboerderij die we nu kennen. De boerderij is aangewezen als rijksmonument. [Foto: Vereniging Oud Enkhuizen]*
- > *Spaans leger 24, gefotografeerd door S.J. Bouma in 1956. De eerste vermelding van een huis met schuur en erf is in 1830. In 1868 wordt de nieuwe stolpboerderij gebouwd zoals we die nu kennen. De stolpboerderij staat op de gemeentelijke monumentenlijst. [Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed]*
- > *Venuslaan 12, gefotografeerd door S.J. Bouma in 1956. De boerderij aan de Venuslaan 12 zoals we die nu kennen dateert uit 1865. Op de afbeelding zijn de mest- en ierkelder in de slootkant nog aanwezig. De boerderij is aangewezen als gemeentelijk monument. [Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed]*

GOUDKOERS NOG NOOIT ZO HOOG GEWEEST!

Ontdek óók de verborgen schatten in uw stolp!

Heeft u gebruikte of kapotte sieraden? Of andere gouden en zilveren voorwerpen waar u helemaal niets mee doet?
Die zijn nu **GOUD** waard!

Bij Van Leeuwen Juweliers krijgt u een eerlijke prijs.
Wij taxeren geheel vrijblijvend uw (kapotte) sieraden, tandgoud, munten of andere gouden of zilveren spullen.

Van Leeuwen Juweliers

Openingstijden: Dinsdag t/m zaterdag 10.00 - 17.00 uur • Telefoon: 06 19933903

Nieuwstraat 22 Hoorn • www.goudprijsvanleeuwen.nl

FRANS COMMANDEUR
TUINONTWERPEN

ADVIES TUINPROJECTEN AANLEG & ONDERHOUD

T 0228 - 56 72 63 M 06 - 51 20 79 15 | www.franscommandeur.nl

de vernieuwde polder. Dit betekende het begin van de verdwijning van het boerenbedrijf uit de stad. De boeren die in de stad bleven kregen het steeds moeilijker. Het werd verboden om nog langer ier te lozen in de gracht, de melktank deed zijn intrede en aan het begin van de 20e eeuw werden de grachten in het centrum van de stad gedempt. De schuit moest dus worden ingeruild voor een tractor. Het was voor een boer in Enkhuizen niet langer mogelijk een agrarisch bedrijf te voeren in de stad en in 1988 vertrok de laatste 'stadsboer'. De agrariër is dan wel uit de stad verdwenen, maar zijn bedrijfspand is gebleven. De overgebleven acht boerderijen zijn inmiddels veranderd in woonboerderijen, maar ze zijn nog steeds bepalend voor het agrarische karakter van de Boerenhoek en leveren daarmee een bijdrage aan het verhaal van de stad Enkhuizen en haar agrarische geschiedenis.

RS

Bronnen

Collega-redactielid Dieuwertje Duijn.

Kaartviewer Steunpunt Monumenten & Archeologie.

Duijn, D.M., Stellingwerf, W., Schrickx, C.P., 2016, *Een werkplaats en twee stadsboerderijen. Archeologisch onderzoek op het perceel Venuslaan 57 in Enkhuizen*. West-Friese Archeologische Rapporten 141, Archeologie West-Friesland.

Messchaert-Heering, S., 2010, *Onder één dak, wonen en werken in boerenhuizen en boerderijen in Enkhuizen*.

^ De verticale lichtstraat in de imposant hoge wand van de onvolledige stolp aan de Oude Gracht. [Foto: J.T. de Vries]

> Drie Zalmen anno 2000.

[Boerderijstichting Noord-Holland]

> Handvastwater 10 anno 2000.

[Boerderijstichting Noord-Holland]

> Noorderweg 15 is schoolvoorbeeld herbestemming. Stolp is thans in gebruik als zorgboerderij. [Foto: J.T. de Vries]

BRAND MEESTER?

GOEDE PREVENTIE EN ALTIJD VOORBEREID ZIJN

Elk jaar gaan zo'n vijf à tien stolpen verloren door brand - voor iedereen die het meemaakt een ingrijpende ervaring. In deze nieuwsbrief vertelt Kees de Wildt over brand en brandpreventie. Hij maakt duidelijk dat preventieve voorzieningen niet voldoende zijn; je moet daarnaast altijd voorbereid zijn op een brand. Manny de Greeuw uit Westwoud maakte een stolpenbrand mee en doet haar verhaal.

In oude stolpen met de oude indeling zijn de voorzieningen vaak ook oud. Ook een originele rieten kap is kwetsbaar. Maar ook in verbouwde stolpen kunnen problemen ontstaan met de brandveiligheid. Als de verbouw klaar is, is alles meestal nog wel redelijk tot goed geregeld. Maar in de loop van de jaren wordt er binnen en buiten verder geklust door vaklieden, meer of minder kundige klusjesmannen en doe-het-zelvers, inclusief de handige buurman van je oom. Elektrische voorzieningen kunnen uit balans raken of komen door een extra wandje in een ontoegankelijk hoekje terecht. En is het erf handig ingericht - kan de brandweer er bij een brand goed bij? Bij een verbouwing kun je brandpreventie het beste vanaf

het begin in de plannen meenemen. Compartimentering en brandvertragende of -werende materialen zijn cruciaal. Maar ook daarna is continue aandacht geboden. Dus: controleer de rookmelders, houd de elektra op orde en bereikbaar, oefen met brandblussers, bedenk met je burens wat te doen bij een brand - en blijf misschien maar beter thuis met oud en nieuw, vooral als je een rieten dak hebt.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed publiceerde in 2015 de brochure 'Brandpreventie voor historische boerderijen' (www.cultureelerfgoed.nl). Die is als pdf te downloaden maar ook toegankelijk via een handige webpagina.

BEWUSTWORDING IS ESSENTIEEL

'De meeste branden ontstaan door menselijke fouten. Je kunt van alles doen om branden te voorkomen, maar het begint met bewustwording.' Kees de Wildt werkte jarenlang als opleider bij de brandweer. Opleiden doet hij niet meer, maar gevraagd en ongevraagd adviseren nog wel, bijvoorbeeld voor de Molenstichting, de Boerderijenstichting, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

'Ik woon niet in een stolp maar wel in een monument, namelijk de fortwachterswoning van het fort bij Markenbinnen. Tot mijn pensioen werkte ik in het opleidingscentrum van de brandweer dat in het fort is gevestigd. Sinds die tijd houd ik

me ook bezig met militair erfgoed en met de bodem, water, natuur en milieu in en om Markenbinnen en de Starnmeer. Daarnaast adviseer ik als vrijwilliger over brandveiligheid en werk ik in het landschapsbeheer bij Staatsbosbeheer.'

Bewustwording

‘Het grootste risico komt van de mensen zelf - ik schat dat in 80 procent van de gevallen menselijke fouten de oorzaak zijn van brand. Brand door blikseminslag bijvoorbeeld gebeurt veel minder vaak. Daarom is bewustwording essentieel.

Je moet je om te beginnen realiseren dat de meeste boerderijen en woonboerderijen in het landelijk gebied staan, en brandweerkazernes in de bebouwde kom. De norm voor woongebouwen op het platteland is dat de brandweer binnen acht minuten ter plaatse moet zijn. De veiligheidsregio stelt elke vier jaar een dekingsplan vast op basis van risico. Je kunt je voorstellen dat voor enkele verspreid liggende boerderijen de overschrijding van de norm niet zo’n punt is voor beleidsmakers, maar voor die betreffende bewoners wel.

Stel: je ontdekt als bewoner een brand. Als je het ziet ontstaan, bijvoorbeeld een vlam in de pan, dan blus je het met een deken of wat water. Is het groter of ontdek je het te laat: snel naar buiten en 112 bellen.

De brandweer heeft één tot twee minuten nodig om uit te rukken, bij een vrijwillige brandweer is dat langer omdat de mensen van huis of werk moeten komen. Vervolgens rijdt een brandweerwagen over een smal landelijk weggetje niet veel harder dan 60 kilometer per uur. En dan hebben we het nog niet over bijvoorbeeld prut op de wegen. Dus je oproep moet goed zijn. Je moet je kop erbij houden en dat valt niet altijd mee bij een brand. Als de brandweer arriveert, moet je ze opvangen en informeren.

Maar altijd: eerst vluchten. Je hebt soms maar weinig tijd, in vijf minuten kan je hele huis in brand staan. Daarna kijk je wat je doen kan. Zorg dat je een telefoon en een brandblusser bij de uitgang hebt liggen, of op je weg naar buiten.’

Mengverhouding

‘Je moet goed beseffen dat er altijd vijf factoren zijn die samen een brand veroorzaken. Het begint natuurlijk met brandbare materialen, warmte en zuurstof. Maar daarnaast is de mengverhouding in de lucht belangrijk, en de zogenaamde katalysa-

Resten stolp Venhuizen. Deze boerderij is weer opgebouwd door Maarten Koning.

toren. Om het met laatste te beginnen: je hebt negatieve katalysatoren, die werken vertragend; positieve bevorderen de brand. Dus door hout of riet te impregneren, of met brandwerende of brandvertragende materialen bouw je negatieve katalysatoren in.

Een brand grijpt snel om zich heen bij veel hout en riet, en bij een slechte bouwkundige staat. Aan oude boerderijen is wat dat betreft niet veel te doen. Als je gaat verbouwen is dat anders. Daarbij moet je zoveel mogelijk brandwerende of brandvertragende materialen gebruiken. Brandbare materialen moeten geïmpregneerd zijn. Dan krijg je bij een brand veel minder vlammen en rook.

Met de normen in het Bouwbesluit haal je een 5,5. Met een doordachte uitrusting met brand- en rookmelders gaat dat al omhoog. Het ideaal is een sprinklerinstallatie, maar dat is wel prijzig. Verder is compartimenteren belangrijk. Het is in een stolp erg leuk om in de nok te kijken, met dat mooie vierkant, maar dat is niet brandveilig. Hoe meer ruimtes, hoe langzamer de brand om zich heen grijpt.’

Rook is brandbaar

‘Rook is erg giftig, vooral door de koolmonoxide. Maar wat veel mensen niet weten: rook is ook brandbaar, door de fijn verdeelde koolstofdeeltjes maar ook door die koolmonoxide en andere gassen. Rook ontstaat doordat materialen niet volledig verbranden. Je krijgt dat bij gele vlammen - de temperatuur van die vlammen is toch al heel hoog, zo’n 800 graden! De rook is dus ook warm, gaat omhoog en loopt ergens vast. Daarbij koelt de rook wel een beetje af, maar die temperatuur blijft hoog genoeg om tot ontsteking te komen. Vooral als door een open raampje wat lucht bij de rook komt en het juiste mengsel ontstaat. Als dat gebeurt, krijg je een soort detonatie, die vlam vliegt door de rook heen.

Bij verbouwen kun je daarin voorzien. Een brandmelder of dubbele rookmelders in combinatie met een voorziening om het dakraam automatisch te openen. Dan kunnen de rook en warmte vanaf het eerste moment weg. Een blusgas-systeem of nevel-blussysteem kan de rook koelen. Dat kost wat, maar als je voor tonnen verbouwt, is dat echt wel iets om serieus te overwegen.’

Wees voorbereid op een concrete brand

‘Stel je zet je trekker binnen, en die is heet. Na een tijdje vul je brandstof bij. Dat soort gedrag sluipt erin, dat is heel normaal. Maar het is een slechte gewoonte - het kan 10 jaar goed gaan, maar er is een risico. Als de deur dicht is en de schuur warm, dan kan er in de stilstaande lucht een gasmengsel ontstaan dat in de brand kan gaan. Wat kan helpen is dat je eens iemand van buiten mee laat kijken naar hoe jij in en om het huis te werk gaat, en die waakzaam is op dat soort gekke omstandigheden.

Ander voorbeeld: bij klussen en verbouwen wordt de constructie vaak opgewarmd, zoals bijvoorbeeld bij verf verwijderen of mastiek op het dak aanbrengen. Als je dat onzorgvuldig doet, is het mogelijk dat het gas dat uit opgewarmd hout ontsnapt, spontaan in brand raakt. Het lastige is: dat kan op een heel andere plek zijn en op een later moment.

Het is dus erg belangrijk om je voor te bereiden op een concrete brand, bijvoorbeeld door blusmiddelen aan te brengen. Oefenen met vluchten en met blussen, en afspraken maken met je burens zijn de volgende stappen. Je moet echt af en toe oefenen met je brandblusser, dat je niet als het zover is de gebruiksaanwijzing nog moet lezen.’

Brand in stolp aan de Oosterweg te Purmer, 2 maart 2019.

WIJ STONDEN MET VERBAZING TOE TE KIJKEN

Manny de Greeuw woont met haar man in een nieuwgebouwde woonstolp in Westwoud. Op dezelfde plaats stond een iets grotere stolpboerderij in originele staat. Die brandde af op 8 december 2012.

‘Onze stolp was niet meer als boerderij in gebruik, maar hij had nog de oude indeling met een grote binnenruimte en een afgescheiden woonafdeling. Het vierkant was intact. We woonden er al meer dan 25 jaar.

We zaten ’s ochtends om een uur of half 11 in de keuken koffie te drinken. Opeens hoorden we een knal, we schrokken. We openden een deur om te zien wat er aan de hand was, en toen kwamen er al dikke rookwolken op ons af. Ik had wel een blusertje in huis, maar daar kun je dan niks mee. We deden nog snel onze jas en schoenen aan en gingen naar buiten.’

Rieten dak

‘Het ging heel snel, door het hout en het rieten dak - het ging zo in de fik. De hele boerderij brandde af. We waren alles kwijt. De brandweer kreeg het vuur niet uit. Telkens als ze iets hadden geblust, begon het ergens anders opnieuw. Wij stonden met verbazing toe te kijken hoe alles wat we hadden verbrandde. We weten niet wat de oorzaak was, dat is ook niet uitgezocht. Het vuur ontstond ergens op de scheiding van het vierkant en de slaapkamer.

De brandweer is nog wel binnen geweest, met van die

beschermende pakken aan. Ze verzamelden wat boeken in een kruiwagen. Het meeste was niet te redden, we hebben veel weggegooid. Via familie heb ik nu wel weer wat foto’s, van mijn ouders en zo.’

Nieuwe stolp

‘De gemeente wilde een stolp terug op deze plek, en dat is ook gebeurd. Ruim anderhalf jaar later konden we hier weer wonen. We hebben nu rookmelders door het hele huis. We hebben een bliksemafleider, en het riet op het dak is behandeld met brandvertragende middelen. Dat moest ook volgens de voorschriften.

We wonen hier heel fijn. Het is een prachtig gebied, mooi straatje, mooi uitzicht, lieve burens, wat wil je nog meer. De brand is een gedane zaak, terugkijken heeft geen zin. Je maakt jezelf alleen maar verdrietig als je er veel aan denkt. We zijn ook na de bouw nog heel druk geweest met ons nieuwe huis, dat kost veel tijd en energie en daardoor ben je met de ellende niet zo bezig. Je gaat toch een nieuwe toekomst tegemoet.’

NvdW

Een Viking bed kies je met je ogen dicht

VIKING
BEDS OF SWEDEN

Drie jaar op rij verkozen tot beste beddenmerk uit Zweden.

www.theobot.nl
Dorpsstraat 162, Zwaag
Gratis parkeren!
telefoon 0229 - 237228

OPENINGSTIJDEN
di t/m vr 09.30 - 17.30 uur
donderdag koopavond 19.00 - 21.00 uur
zaterdag 10.00 - 17.00 uur

slaapkenner™
THEO BOT

STOLPEN PUNTIG ONDERDEEL IN TENTOONSTELLING 'WEIDS'

Het jaar 2021 is door NBTC Holland Marketing uitgeroepen om een 'Ode aan het Landschap' te brengen. Stedelijk Museum Alkmaar en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier spelen hierop in met de tentoonstelling 'Weids', een unieke samenwerking waar alles draait om de horizon. Want, zo zeggen de samenstellers, alles in Noord-Holland is recht en plat met de horizon als onverbiddelijke referentie.

Volg de streep naar de stolp

De tentoonstelling is als het ware opgehangen aan een rechte streep op de wanden die de horizon verbeeldt, een streep waarop de schilderijen met een polder-, duin- of boslandschap of een dorps- of stadsgezicht steeds zijn gecentreerd met hun eigen horizon. Op deze manier is de horizon buiten de expositie naar binnen gesleept en bepaalt deze net als in het vrije veld het beeld. Onverbiddelijk, en in kleuren die Henk Tol ooit toepaste op de tekening van een dwarsdoorsnee van de oude Waddenzeedijk op Texel. In 'Weids' is gekozen voor een aantal thema's, zoals molens en gemalen, koeien en vee, polders, dijken, stad en dorp en vanzelfsprekend ontbreekt het icoon van de provincie, de stolp, niet als apart thema. De stolp komt eigenzinnig voorbij in werken van onder andere Leo Gestel en Gerrit van Bladeren. Voorts is gekozen voor de combinatie beeldende kunst en cultuurhistorie, waardoor schilderijen en aquarellen broederlijk en/of zusterlijk naast landkaarten en satellietfoto's hangen en gebruiksvoorwerpen als een kraantjeskan en het verzilverde 'bavelaartje' van een stoomgemaal de tentoonstelling 'Weids' een wel heel bijzonder karakter geven. Oudere werken worden gecombineerd met nieuwe en zo hangt er een mollenlandschap van Arnout Colnot en een reusachtige kaart van Johannes Dou

naast werk van bijvoorbeeld striptekenaar Peter Pontiac en Edgar Fernhout. Ook qua stolpen is het smullen geblazen: de polderpiramides zijn onder andere vertegenwoordigd met een dot van een olieverfschilderijtje met de (gesloopte) stolp van Kout in Edam van de hand van J.C. Bander en een groot doek met besneeuwde skuurskotten op Wieringen van Wouter Ildo. Enfin, hoge luchten met jagende wolken, rietkragen dansend in de wind, jakkerende molenwieken, oprijzende kerktorens en rode en gele driehoeken van stolpen in het groen, het is er allemaal. Herkenbare beelden van buiten die binnen toch volstrekt nieuw blijken. Kortom, een bezoek aan 'Weids' is om meer dan één reden aan te raden en dat kan tot en met 28 februari 2021 in het Stedelijk Museum Alkmaar.

Voor vragen en meer informatie, kijk op www.museumalkmaar.nl.

WM

Skuurskotboerderijen op Noorderburen, Wieringen. Olie op doek van Wouter Ildo.

Van Lierop houdt uw monument leefbaar...

- > HOUTINSECTENBESTRIJDING
- > ZWAMBESTRIJDING
- > HOUTHERSTEL MET EPOXYTECHNIEK
- > VOCHTBESTRIJDING/KELDERAFDICHTING
- > INSPECTIE-ABONNEMENTEN

MEER DAN 50 Jaar ERVARING

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrijft Vocht

0172 43 35 14
www.vanlierop.nl

GRATIS INSPECTIE
VRAAG NAAR DE VOORWAARDEN

NVPBI

Comfort in 4 seizoenen

warmtebelang
bodembebonden energiesystemen

Hoe het ook moet gaan worden, het begint met een bodembebonden energiesysteem!

www.warmtebelang.nl

DE DORPSBRAND VAN OOSTWOUD IN 1710

Brand is de ergste nachtmerrie van iedere stolpeigenaar en in het verleden was dat niet anders. In de tijd dat men nog geen goede voorzieningen had om een brand te blussen, kon het vuur makkelijk overspringen naar naastgelegen panden. Hierdoor kon een deel van een dorp compleet in de as worden gelegd. Een van de bekendste dorpsbranden van West-Friesland vond in 1710 plaats in Oostwoud. De oorzaak van deze brand is een opmerkelijk verhaal.

Flip Hendriksz

Op de avond van 3 juni 1710 liep zwerver Flip Hendriksz, oorspronkelijk afkomstig uit Stockholm, met zijn vriend 'Malle Jacob' richting Oostwoud. Aan de uiterste oostzijde van het dorp, aan het Oosteinde, zagen zij een huis in aanbouw en zij besloten om daar te overnachten. De boer van de naastgelegen boerderij zag het stel en verbood hen om op de bouwplaats te slapen. De landlopers waren woedend, maar liepen door. Aan de andere kant van het dorp vonden zij alsnog een slaapplaats

^ Het Oosteinde in 1913, gezien richting het westen. Het tweede huis van rechts is stolpboerderij Oosteinde 18. Deze boerderij is vermoedelijk in 1710 gebouwd.

in een schuur. ’s Nachts wilde Flip wraak nemen op de boer: hij liep terug naar het huis in aanbouw en stak daar wat hout in brand. De vlammen sloegen al snel over naar het droge rieten dak van de naastgelegen boerderij. Door de sterke oostenwind verspreidde het vuur zich razendsnel naar andere gebouwen langs het dorpslint, waardoor binnen korte tijd een rij huizen langs de noordzijde van het Oosteinde in brand stond. Door middel van het luiden van de kerkklok werd de slapende bevolking van Oostwoud gealarmeerd en ook in andere dorpen hoorde men de klok. In het nabijgelegen Twisk had men toe-vallig kort daarvoor een nieuwe brandspuit aangeschaft en met dit apparaat, de leren slangen en brandemmers snelden zij naar Oostwoud. Daar was de brand inmiddels gevorderd tot de pastorie van het dorp (Oosteinde 32). Door een watergordijn aan te leggen tussen de pastorie en de brandende huizen wist men de vuurzee te stoppen.

Ontsnapping

De schade was enorm: dertien huizen langs de noordzijde van het Oosteinde waren verbrand. Bovendien was een oude vrouw omgekomen in de vlammen. Al snel rees het vermoeden dat de twee landlopers de brand hadden aangestoken en er werd een klopjacht georganiseerd. Nog dezelfde dag werden zij in Twisk opgepakt. Flip ontkende iedere betrokkenheid, maar Malle Jacob bleek erg loslippig en vertelde over de actie van Flip. Die werd vervolgens gevangen gezet, in afwachting van zijn proces. Het lukte Flip echter in de cel om zich van zijn boeien te ontdoen en een gat in een muur te maken. Zijn ontsnapping werd pas enige tijd later opgemerkt en toen was hij al in geen velden of wegen meer te bekennen.

Zijn straf ontliep hij uiteindelijk echter niet. Elf jaar later, in 1721, werd hij in Enkhuizen aangehouden voor een veel kleiner misdrijf. Bij het horen van zijn naam werd al snel de koppeling gemaakt met de grote dorpsbrand van Oostwoud. Op 27 augustus 1721 werd hij veroordeeld en een dag later voerde men de straf uit: dood door de strop. Zijn lichaam werd hierna ‘geblakerd’ en de resten werden geplaatst langs een toegangsweg buiten de stad, als waarschuwing voor andere criminelen. Boven zijn hoofd hing men een vuurpot, als verwijzing naar zijn misdaad.

Collecte

De eigenaren van de verbrande huizen in Oostwoud waren alles kwijt en van een brandverzekering was in deze tijd geen sprake. Het dorp kon de kosten voor herbouw niet alleen dragen en daarom besloot het dorpsbestuur om in de dorpen en steden van het Noorderkwartier (een groot deel van het huidige Noord-Holland) te gaan collecteren. Het overzicht van de inkomsten uit deze collecte is bewaard gebleven in het archief. Hieruit blijkt dat er gul werd gegeven van Texel tot aan Oostzaan: in totaal haalde men ruim 10.574 gulden op. Een sterk staaltje historische ‘crowdfunding’! Men hield de vaart er goed in en al op 22 augustus vond de aanbesteding van de nieuwe huizen plaats. Zeven stolpboerderijen en twee kleine huizen zouden worden herbouwd. Voor de aanbesteding van het werk is destijds een gedrukt bestek met tekeningen gemaakt, maar dit is helaas niet bewaard gebleven. Uit andere archiefstukken kan wel het een en ander worden afgeleid over de uitvoering van de stolpboerderijen.

De nieuwe stolpen

De zeven stolpboerderijen kregen een buitenmaat van ongeveer 15 bij 15 meter en hadden de darsdeuren in de voorgevel. De voorgevel zou worden uitgevoerd in baksteen, de andere drie gevels werden gemaakt van houten planken. De stijlen van het vierkant moesten ruim 6 meter lang worden. Voor de bouw van de fundamenten (poeren) onder de vierkantstijlen en de schoorsteen mochten oude bakstenen worden hergebruikt. De toekomstige eigenaren van de boerderijen moesten ook aan het werk: de kuilen voor de vierkantpoeren moesten zij zelf graven. Het woongedeelte van de boerderijen lag langs de zijgevel. In de voorgevel en in deze zijgevel werden ‘tweelichten’ aangebracht. Hiermee worden kozijnen bedoeld met daarin twee ramen van gelijke grootte naast elkaar. Zij werden voorzien van glas-in-lood. Grotere ruiten gevat in houten roeden waren in deze tijd nog niet gangbaar. Het dak kreeg aan één zijde een spiegel van 600 dakpannen, de andere drie dakvlakken werden volledig in riet uitgevoerd. In het geval dat een eigenaar van een van de nieuwe stolpen het ontwerp wat te mager vond, stond het hem vrij om een grotere boerderij te laten bouwen. Hij kreeg echter dezelfde bijdrage als ieder ander en moest de rest zelf betalen.

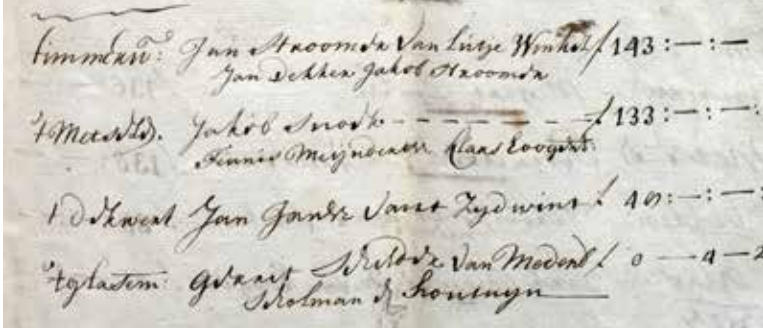
- < *Een tekening van Oostwoud uit 1744. In het midden de kerk en links daarvan stolpboerderijen langs de noordzijde van het Oosteinde. De huidige kerk van het dorp is gebouwd in 1753. [Collectie Westfries Museum]*
- > *‘De timmerman’, een prent van Jan Luyken uit 1694. [Collectie Rijksmuseum]*
- > *Een stukje uit de aanbesteding van 22 augustus 1710. Per huis werd het timmerwerk, het metselwerk, het dakdekken en het plaatsen van de ruiten apart aanbesteed. Bij dit huis zal het dakdekken bijvoorbeeld worden gedaan door Jan Janszoon uit Zijdedwind voor 48 gulden. [Collectie Westfries Archief]*
- > *Oosteinde 26. [Foto: Aad Weel]*

Ambachtslieden

Half oktober, dus minder dan twee maanden na de aanbesteding, moest het metselwerk en timmerwerk al klaar zijn, zodat het dak kon worden gedekt. Lukte dat niet, dan moest de aan-nemer een boete betalen. Dat grote haast werd gemaakt met de bouw valt wel te verklaren, want de koeien moesten vóór de winter op stal kunnen in de nieuwe boerderijen. Het moet in de maanden van de bouw een drukte van belang zijn geweest in Oostwoud, met zoveel ambachtslieden die gelijktijdig aan het werk waren. Veel van hen bleven ’s nachts in het dorp slapen, omdat zij te ver weg woonden om ’s avonds naar huis te lopen. Er waren bijvoorbeeld werklieden bij uit Zijdedwind, Spierdijk, Lutjewinkel, Enkhuizen en Venhuizen. Waarschijnlijk logeerden zij bij diverse huishoudens in Oostwoud. De kosten van de bouw zijn keurig bijgehouden en hieruit blijkt dat in totaal ruim 10.429 gulden is uitgegeven. Het project bleef dus keurig binnen het budget!

Anno 2020

Bij dit verhaal rijst al snel de vraag: bestaan de stolpboerde-rijen uit 1710 nog? Op basis van het verhaal en oude kaarten valt af te leiden dat de brand woedde langs de noordzijde van het Oosteinde, van huisnummer 10 tot aan nummer 32 (de pastorie). Hier staan anno 2020 zes stolpboerderijen. Twee daarvan zijn gebouwd in de 21ste eeuw (nummer 10 en 12). Op basis van het archief van het kadaster kan de ouderdom van twee andere stolpen worden bepaald: Oosteinde 30 is gebouwd in 1870 en Oosteinde 20 in 1892. Dan blijven er twee stolpboerderijen over, namelijk Oosteinde 18 en 26. Beide bestonden al bij aanvang van het kadaster in 1832 en moeten dus ouder zijn. Het is zeer goed mogelijk dat dit twee van de zeven stolpen zijn die in 1710 zijn gebouwd. Beide hebben namelijk de darsdeuren in de voorgevel en zijn ongeveer 15 bij 15 meter groot. Uiteraard is in latere tijd veel aan de boerde-rijen verbouwd; de gevels dateren bijvoorbeeld uit de 19de en 20ste eeuw. Als deze twee stolpen werkelijk in 1710 zijn gebouwd, zal alleen de hoofdvorm en het vierkant nog uit dit jaar dateren. Dat neemt niet weg dat ze nog altijd verbonden

zijn met dit bijzondere verhaal van de noodlottige brand, de liefdadigheid in de wijde omgeving en de projectmatige stolpenbouw van meer dan driehonderd jaar geleden.

DD

Bronnen

Verlaan, J., 2003. De brand van 1710, in *Historische vereniging Midwoud/Oostwoud, jaarboek 2003*.

Seeters, J. van, 2007. Brand en wederopbouw 1710, in *Historische vereniging Midwoud/Oostwoud, jaarboek 2007*.

STOLPEN IN DE KUNST

De stolpboerderij is al eeuwenlang een terugkerend onderwerp voor beeldend kunstenaars. Niet verwonderlijk, want de polderpiramide is karakteristiek in elk landschap, in veel dorpen en zelfs in een enkele stad. De Noord-Hollandse stolp valt op en wordt niet voor niets door kunstenaars verbeeld, door alle tijden en in uiteenlopende stijlen.

Oppe 19

De gifgroene stolp met het brandweerrode puntdak knalt van het doek af en brandt zich onlosmakelijk in je geestesoog. Groen en rood op precies een doek van dertig bij dertig centimeter. Ook het vierkant als drager doet bij dit olieverfschilderij overduidelijk een dikke duit in het zakje. Twee kleine ramen in de topgevel nemen de beschouwer onbevangen op als waren het twee gitzwarte, stralende kraaloogjes. In de lage wand is met een aantal vage, horizontale strepen subtiel het karakter van een houten weeg weergegeven. Links en rechts flankeren kale, zwarte bomen het puntdak als de weg naar een kerkhof. Het doek is bedrieglijk eenvoudig van beeldtaal, maar herbergt een krachtige boodschap.

Mooy, de schilder

Gerard Mooy is beeldend kunstenaar te Krommenie, die tijdens lange fietstochten door het Noord-Hollandse landschap luchten, weilanden, akkers en waterlopen in zich opneemt en mengt met vermeende of zichtbare menselijke activiteiten. Ook herinneringen krijgen als het even kan een plekje in de schilderijen van Mooy. Deze zijn op de een of andere manier altijd van een opmerkelijke gelaagdheid, die er soms zo van is af te scheppen en soms meer verborgen (als in het geniep) is weergegeven. Het lokale karakter van de onderwerpen krijgt in elk geval op deze manier iets universeels. Neem dit schilderij (Oppe 19) als voorbeeld, waarvoor de schilder inspiratie opdoet en verwijst naar stolpboerderijen, erven en bijgebouwen zoals kap- en vijzelbergen. Kijk je alleen naar groene muur en

topgevel dan staan deze gebouwde onderdelen inderdaad rechtop. Neemt je oog echter de wijk naar het rode dak dan lijkt dit bovenste deel van het doek te kantelen naar een horizontaal perspectief en wordt het puntdak plots een polderweg met rode klinkers en winterse populieren in een besneeuwde berm. Verborgene gelaagdheid die verrassend tot uiting komt. Zoals bij Oppe 31 waar wolken als rookpluimen opstijgen uit een hooivijzel. Soms echter is louter een houten hek het simpele onderwerp van de schilder dat op het doek uiteindelijk als een buitenaards object uit de verf komt. Reden waarom o.a. museum Belvédère te Heerenveen werken van Mooy in de collectie heeft.

Mooy, de sluiswachter

Naast beeldend kunstenaar is Gerard Mooy (Krommenie, 1957) sluiswachter. Dit laatste beroep oefent hij uit op de Schermersluis (anno 1634) te Nauerna, een buurtschap aan de noordelijke oever van toen het IJ en nu het Noordzeekanaal. Een verstilde locatie waar water en land samenkomen en de verhalen als het ware bij elke schutting voorbijkomen en zich aandienen bij alle weersomstandigheden uit alle windrichtingen. Een plek vol inspiratie die Gerard verlangend drinkt zoals iedereen doet bij zijn of haar eerste bakje koffie.

Meer informatie via www.gerardmooy.com.

WM

Oppe 31

STOLPEN IN HET NIEUWS

UIT HET NOORDHOLLANDS DAGBLAD, VERZAMELD DOOR ED DEKKER, JOURNALIST.

Een stolp als uithangbord voor een protestactie, dat valt op. Leuzen aan de dakgoot van een boerderij in **Groote Keeten** wijzen op onvrede over de aanpak van corona. 'Is spoedwet wel nodig?', 'Stichting vaccinvrij.nl'. Deze en andere teksten drukken vele vraagtekens uit.

Een grote woonstolp en zes andere nieuwe woningen op de plek van vervallen agrarische opstallen in **Haringhuizen**. De provincie staat dit plan nu wel toe, dankzij de nieuwe omgevingsverordening. De stolp mag niet in tweeën worden bewoond, bepaalde de gemeente.

De provinciale omgevingsverordening maakt ook een bijzonder project in **Barsingh-horn** mogelijk. Een verarmde stolpschuur wordt in dezelfde vorm herbouwd en krijgt een woonbestemming. Dit plan is onderdeel van twaalf woningen op een vroeger boeren erf.

De Ruyterplaats in **Den Burg** wordt geheel gerenoveerd. In de stolp komen vier recreatieappartementen. De agrarische bestemming wordt gewijzigd in 'bedrijf - vrijkomende agrarische bebouwing'. Een oude schuur maakt plaats voor een nieuw bedrijfsgebouw.

Een uitgebreid artikel over een van de laatste stadsboerderijen van **Alkmaar**. De gemeente liet deze stolp binnen de stadswallen in of rond 1934 slopen. Een eerdere boerderij op deze plek verbrandde in 1866. De laatste jaren voor de sloop werd er al niet meer geboerd.

Splitsing dé oplossing voor de huidige woningnood? Steeds meer stolpen geven dat goede voorbeeld. Bewoners van zo'n 'twee-onder-één-kapper' in **Groenveld** vertellen enthousiast over de medewerking van de gemeente. 'De vergunning was binnen enkele maanden rond.'

Voorjaar 2021 hoopt de Nieuwe Westert in **Egmond-Binnen** weer als restaurant te openen, twee jaar na een grote brand. De stolp wordt herbouwd in originele stijl. 'Naar moderne maatstaven, met gebruik van oude materialen en terugkeer van het boerderijsfeertje.'

De Leeuwenhof in **Heerhugowaard** is een jonge aanwinst van de Provinciale Atlas Noord-Holland. Deze beeldcollectie van het Noord-Hollands Archief telt 82.000 objecten. Anne Reitsma fotografeerde deze stolp van voor 1655 die nu een woon- en zorgcomplex is.

Mooie herinneringen aan De Vrijburg in **Uitgeest**, met een lang gedicht vol weemoed. Nico Brantjes groeide op in deze in 1969 gesloopte stolp. 'Ik zie de dijk, het boeren erf. De stolp in vierkantsvlak. De bomen zonder gezichtsbederf. Een naam staat op het dak'.

Het kan altijd ouder! Dat leert dendrochronologisch onderzoek in **Twisk**. Boringen onder leiding van de dienst Archeologie West-Friesland leren dat de stolp Weizang rond 1576 moet zijn gebouwd, met eiken uit Noorwegen. Het oudste vierkant van een stolp ooit! Voorlopig.

COLOFON

Magazine nr. 103 van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp', december 2020

Secretariaat: Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
info@boerderijenstichting.nl
Dinsdag en donderdag van 9 tot 5 telefonisch
bereikbaar via 072 581 68 88
beeldbank@boerderijenstichting.nl
www.boerderijenstichting.nl
IBAN: NL69 INGB 0000 3381 81 t.n.v.
Boerderijenstichting Noord-Holland, Bergen

Community vierkantdelers:
www.stolpencommunity.nl

Redactieteam:
Dieuwertje Duijn
Wilma Eelman
Willem Messchaert
Jan Schoen
Renee Stroomer
Nico van der Wel
Ad Kikkert (tekstcorrectie)

Grafische verzorging en advertenties:
Carla Buijsman, le bureau, Hoorn (0299 317 027)
Druk: Koopmans' Drukkerij, Zwaag
Oplage: 2.000 exemplaren

Bestuur:
Peter van Zutphen (voorzitter), Anna Paulowna
Jaap-Jan Fit (secretaris), Ilpendam
Ralf van Etten (penningmeester), Stompvoren
Anneke Zandt, Twisk
Wilma Eelman, Den Burg
Ed Pielkenrood, Koog aan de Zaan

Advisering
De Boerderijenstichting biedt begunstigers de mogelijkheid om (in omvang en diepte) beperkte bouwkundige en esthetische adviezen in te winnen. Voor deze adviezen wordt een bijdrage in de kosten in rekening gebracht. Voor informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat.

Het magazine verschijnt in maart, juni, september en december. ISSN 1566-8843

ANBI

De Boerderijenstichting Noord-Holland is aangemerkt als culturele ANBI. Onze penningmeester Ralf van Etten kan u alles vertellen over schenkingen aan de Boerderijenstichting en de fiscale voordelen daarvan. Zijn e-mailadres is: **penningmeester@boerderijenstichting.nl**

Uw donateursbijdrage bedraagt € 22,50 per jaar, meer mag natuurlijk!
Voor bedrijven is dat minimaal € 50,- per jaar en ook daarbij geldt: een hoger bedrag is welkom.

Magazine niet ontvangen?
Neem dan contact op met het secretariaat.

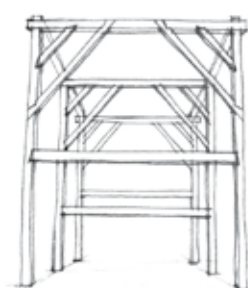
hkarchitectuur.nl

ARCHITECTENBUREAU
klein

restauratie
transformatie
nieuwbouw
verbouw

Zaanweg 59, Wormerveer
075-6287686, **www.kleinbv.nl**

Aannemersbedrijf
M. Duinmaijer B.V.

Nieuwbouw
Utiliteitsbouw
Verbouw
Onderhoud
Restauratie
Kozijnen en lijstwerk

M.C. van Voordenstraat 2
1483 GB De Rijp
tel.: 0299 673487
duinmaijer@duinmaijer.nl
www.duinmaijer.nl

Hout 100% duurzaam

Bomen zuiveren de lucht en produceren zuurstof (O₂). Daarnaast nemen groeiende bomen CO₂ op. Dat betekent dat bossen het broeikaseffect verminderen en daarmee klimaatverandering tegengaan.

Tot in detail verantwoord maatwerk

Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-6177984 | **www.timmerfabriekvisser.nl**

Voor alle rieten daken
www.kooijmanrietdekkers.nl

Kooijman Rietdekkers

Rietdekbedrijf J.P. Kooijman B.V.
Ruigeweg 119A, Schagerbrug
T 0224 57 13 28 of 06 53 89 18 49

• dakvernieuwing
• renovatie dakconstructies
• aanbrengen isolatie/- platen
• reparatie en onderhoud
• dakramen en dakkapellen
• ontmossen

Aandacht voor
ambacht

PRONK BOUW
BOUWEN RESTAUREREN LEIDEN

Machinestraat 2, 1749 DT Warmenhuizen
(0226) 391374 • **info@pronkbouw.nl**
in f @ **www.pronkbouw.nl**

TE KOOP

Hemkewerfweg 1, Schagen

Zelden komen dergelijke objecten te koop. Aan de rand van Schagen op een monumentale terp staat deze prachtige stolphoerderij. Deze stolphoerderij is in 1993 volledig nieuw gebouwd op de plek van de originele stolp. De historie van de plek gaat terug tot 1605, hier kunt u wonen met alle huidige gemakken en vergezichten in de polder.

De stolp heeft een totale woonoppervlakte van 166 m² met vier slaapkamers (w.o. één slaapkamer met badkamer beneden), een mooie landelijke keuken en een heerlijk ruime zongerichte woonkamer.

De boerentuin is gelegen op het zuiden met daarin een stenen bakhuis. Naast de stolp staat een landelijke schuur (bouwjaar 1999; opp. ca. 95m²) met dubbele garage en ruimte voor twee of drie paardenboxen. Schuur heeft een ruime opslag-zolder.

Totale kaveloppervlakte ca. 17.500 m²

Maak een afspraak voor een bezichtiging en ervaar zelf het fijne gevoel en de heerlijk landelijke ligging zo dicht bij Schagen.

Meer info bij makelaar Joep Dekker
T 072 5039797
E noordholland@landelijk-wonen.nl
www.landelijk-wonen.nl

landelijk-
wonen.nl

TE KOOP

Zomerdijk 22, Spanbroek

Een agrarisch bedrijf in het midden van Westfriesland ter overname aangeboden namens opdrachtgevers. Het bedrijf bevindt zich in de polder Westerveer tussen Spanbroek en Wognum. Een vrij gelegen locatie met bedrijfsgebouwen. Totale oppervlakte 15.41.65 ha.

De stolp 'Deo Juvante' is gebouwd rond 1926 en heeft de afmetingen 16,50 meter en 18 meter. Het dak is gedekt met pannen en met riet onderschoten.

De indeling is een woonkeuken met inbouwkeuken, woonkamer, bijkeuken, badkamer en slaapkamer en tweede woonkamer met glazen pui en berging.

Op de eerste verdieping bevinden zich 3 slaapkamers en een open houten zolder, waar het houten vierkant geheel in zicht is.

De overige gebouwen bestaan uit een ligboxenstal, werktuigenberging en een gemetselde garage met elektrische deur.

Informeer bij ons.

Meer info bij makelaar George van der Velden
T 072 5039797
E noordholland@agriteam.nl
www.agriteam.nl

agriteam
MAKELAARS EN TAXATEURS

 KLAVER
MAKELAARDIJ

**SPECIALIST IN DE
VERKOOP & AANKOOP
VAN STOLPBOERDERIJEN**

NEEM CONTACT MET ONS OP

www.klavermakelaardij.nl | 0226-414008

